

LEONARD GÓRKA SVD
Instytut Ekumeniczny KUL

EKLEZJOLOGIA W DIALOGU

Przemysław K antyka. *Ku wspólnemu rozumieniu Kościoła. Eklezjologia dialogu katolicko-metodystycznego*. Lublin: Wydawnictwo KUL 2008 ss. 257. ISBN 978-83-7363-681-1.

Dorobek naszej rodzimej myśli ekumenicznej w stosunku do prawosławia, protestantyzmu, anglikanizmu czy metodyzmu wciąż jest bardzo skromny. Ks. dr Przemysław K antyka należy od wielu lat do grona ludzi, których zainteresowania, badania naukowe i publikacje mają wyraźny profil ekumeniczny.

Publikacje ks. K antyki są odzwierciedleniem jego badań naukowych nad rolą chrześcijaństwa w europejskim pluralizmie kulturowym, znaczeniem placówek naukowych w dialogu ekumenicznym, eucharystologią wyznań poreformacyjnych, gościnnością eucharystyczną i interkomunią między wyznaniem chrześcijańskimi, lokalnymi uwarunkowaniami ekumenizmu w Anglii, mariologią w dialogu katolicko-anglikańskim, teorią i praktyką współczesnych dialogów ekumenicznych, relacjami katolicko-prawosławnymi. Problematyka ekumeniczna poruszana w artykułach przez ks. K antykę odznacza się dużą rozpiętością. Nie jest on ciasnym specjalistą od jednego zagadnienia. W miarę potrzeby rozszerza swoje zainteresowania.

Na uwagę zasługuje fakt, że ks. K antyka publikuje swoje prace nie tylko w języku polskim, ale również w języku francuskim i angielskim. Dzięki temu rezultaty jego badań znane są szerokiemu gronu ekumenistów w skali międzynarodowej. W dobie jednoczącej się Europy ma to duże znaczenie, pozwala bowiem polskiej myśli ekumenicznej wychodzić poza granice i prowadzić wymianę myśli z innymi chrześcijanami.

W zainteresowaniach naukowych ks. K antyki wyczuwa się głęboką troskę o ukazanie osiągnięć dialogów międzykonfesyjnych, zwłaszcza katolicko-anglikańskiego i katolicko-metodystycznego. Jest to bardzo ważny i słuszny kierunek badań. Dialogi ekumeniczne bowiem stały się znakiem naszych czasów. Raporty, wspólne deklaracje i uzgodnienia są postrzegane jako nowy gatunek teologicznych wypowiedzi. Odnowa współczesnej teologii dokonuje się dzięki prowadzonym dialogom interkonfesyjnym. Instytut Ekumeniczny KUL, którego Autor jest pracownikiem naukowym i aktualnym dyrektorem, od dawna promuje badania nad genezą, przebiegiem, hermeneutyką i owocami międzychrześcijańskich dialogów teologicznych. Dotąd zainteresowania pracowników Instytutu koncentrowały się głównie na dialogu katolicko-prawosławnym i katolicko-luterańskim. Obecnie, dzięki badaniom ks. K antyki, Instytut Ekume-

niczny KUL poszerza horyzont zainteresowań na dialog katolicko-anglikański i katolicko-metodystyczny. Już w ramach uzyskanego w 1999 r. grantu Ministerstwa Nauki nasz Autor napisał rozprawę doktorską pt. *Autorytet w Kościele. Dialog katolicko-anglikański na forum światowym*, obronioną w 2001 r. Praca ta ukazała się drukiem, w wersji poprawionej i uzupełnionej, w Wydawnictwie KUL w 2004 r.

Należy jeszcze dodać, że ks. Kantyka, zachowując własną tożsamość kościelną, potrafi zdobyć się na krytyczny dystans, nieodzowny dla człowieka nauki.

Dojrzały charakter myślenia teologicznego ks. Kantyki ujawnia się przede wszystkim w jego monografii pt. *Ku wspólnemu rozumieniu Kościoła. Eklezjologia dialogu katolicko-metodystycznego*, która stanowiła podstawę dla przeprowadzenia przewodu habilitacyjnego.

Sam tytuł recenzowanej rozprawy zdaje się zapowiadać pewną logiczną dwupoziomowość prezentowanej problematyki: na pierwszym poziomie będzie w niej mowa o formule dogmatycznej, dotyczącej samego pojęcia rzeczywistości Kościoła, a na drugim poziomie Autor chce przedstawić elementy dialogu – jednoczące i różniące katolików i metodystów – na płaszczyźnie eklezjologicznej, które będą tworzyć materiał dla proponowanej formuły wspólnej wiary.

Recenzowana rozprawa jest w pewnym sensie kontynuacją, ale przede wszystkim poszerzeniem i pogłębieniem dotychczasowych zainteresowań Autora, który już wcześniej podejmował badania nad problematyką dialogu katolicko-anglikańskiego na temat autorytetu w Kościele (zob. rozprawa doktorska). Pisząc niniejszą rozprawę, ks. Kantyka ma więc za sobą doświadczenie heurystyczno-metodologiczne, które zaowocowało rzetelnością i poprawnością badań nad myślą eklezjologiczną w dialogu katolicko-metodystycznym.

Autor rozprawy jest świadomy wagi podjętego zadania, stwierdzając, że ani w Polsce, ani na świecie nie ma kompleksowego opracowania wyników, a tym bardziej nie dokonano próby wykorzystania efektów dialogu katolicko-metodystycznego dla odpowiedniego ukierunkowania dróg rozwoju myśli ekumenicznej (por. s. 24). Faktem jest, że eklezjologia dialogu katolicko-metodystycznego na forum światowym nie doczekała się publikacji źródłowej w języku polskim. Zadania tego podjął się w swojej rozprawie habilitacyjnej ks. Kantyka. Z tego punktu widzenia recenzowana rozprawa ma charakter pionierski.

Problem badawczy rozprawy, który Autor utożsamia z celem pracy, został trafnie wybrany i poprawnie postawiony. Jest nim „przebadanie istotnych elementów eklezjologii metodystycznej oraz eklezjologii, jaka wyłania się z dialogu ekumenicznego katolicko-metodystycznego na forum światowym” (s. 24). Nie poprzestając na ogólnym sformułowaniu problemu, Autor stawia dodatkowo pięć szczegółowych pytań (tworzą one problematykę pracy – s. 25), co ukonkretnia podjęte zadanie i pozwala wierzyć, że Autor zmierza poprawnie metodologicznie do rozwiązania naczelnego problemu. Z satysfakcją należy odnotować, że Autor daje odpowiedź w korpusie pracy na wszystkie postawione pytania.

Odpowiedź na postawiony problem i pytania dodatkowe nie jest łatwa. Wziąwszy bowiem pod uwagę wielość i charakter tekstów stanowiących źródło pracy, trzeba powiedzieć, że Autor stanął przed trudnym zadaniem. Poprawna analiza tekstów, które są uzgodnieniami ekumenicznymi, wymaga nie tylko dobrej znajomości samych tekstów, ale także całego szerokiego teologicznego tła, z którego wyrastają pojedyncze wypowiedzi. Stopień trudności podwyższa fakt, że kontekstem treściowym jest nie tylko teologia katolicka, ale również anglikańska i metodystyczna. Warto wreszcie zauważyć rzecz może marginalną w przypadku pisania pracy naukowej na poziomie habilitacji, ale jednak istotną w opracowywaniu źródeł: dokumenty nie są przetłumaczone na język polski. Ks. Kantyka był więc zmuszony do badania tekstów angielskojęzycznych. Z trudnego zadania poprawnej analizy tekstów źródłowych Autor rozprawy wywiązał się znakomicie, przeniesienie zaś treści uzgodnień na grunt polskiego ekumenizmu i Kościoła w Polsce jest godnym podkreślenia osiągnięciem pracy!

Na instrumentarium metodologiczne rozprawy składają się metody: opisowa, teologii porównawczej, krytycznej analizy tekstu, analizy porównawczej i metoda ekumeniczna. Użycia takich właśnie metod domaga się zarówno cel badawczy, jak i same źródła stanowiące dokumenty dialogu.

Z metodologicznego punktu widzenia na podkreślenie zasługuje jasna, przejrzysta i logicznie uporządkowana struktura rozprawy, którą tworzą: wykaz skrótów, wstęp, pięć rozdziałów, zakończenie, bibliografia, indeks osobowy, streszczenie angielskojęzyczne oraz aneks, obejmujący wykaz osób uczestniczących w dialogu katolicko-metodystycznym. Należy docenić ukazywanie logicznych związków między kolejnymi rozdziałami. Łatwo dostrzec, że ks. Kantyka podszedł do konstruowania swojej rozprawy z klarowną koncepcją. Potwierdzają to m.in. wprowadzenia do rozdziałów, które zawierają uzasadnienia tematu rozdziału i sposobu opracowania podjętego zagadnienia. Poszczególne jednostki w rozdziałach zwieńczone są poprawnym wnioskowaniem.

Układ rozprawy podporządkowany jest głównemu założeniu badawczemu i wynika z zebranej bibliografii przedmiotowej. Obejmuje pięć rozdziałów: 1. Natura i struktura Kościoła, 2. Noty Kościoła, 3. Środki łaski i sakramenty, 4. Posługiwanie hierarchiczne w Kościele, 5. Hermeneutyka dialogu katolicko-metodystycznego. W czterech pierwszych rozdziałach Autor prezentuje stanowisko teologii metodystycznej na dany temat, by następnie zbadać odzwierciedlenie tego tematu w dokumentach dialogu. Wyniki analiz komentuje z pozycji teologii rzymskokatolickiej, określając właściwości przyjętych sformułowań, a także oceniając stopień konwergencji lub dywergencji stanowisk i na końcu zwieńcza je wnioskami. W ostatnim rozdziale dokonuje oceny hermeneutyki dialogu poprzez przyjętą koncepcję „wymiany darów” eklezjalnych, zbiera także i ocenia wyniki badań przeprowadzonych w pierwszych czterech rozdziałach. W zakończeniu, oprócz podsumowania dokonanych badań, wskazuje na znaczenie dotychczasowego dialogu katolicko-metodystycznego na forum światowym. Jest to bardzo cenna część całej rozprawy. Łatwo także dostrzec, że analizowane wątki są zawsze uwiarygodnione rzetelnym cytowaniem literatury źródłowej i przedmiotowej.

Należy również przyznać, że tok wywodów podany jest w bardzo rzeczowym, komentującym i precyzyjnym języku, mimo że poszczególne teksty analizowanych źródeł nie należą do łatwych.

Autonomiczną wartością rozprawy jest zebrana bibliografia, w przeważającej części angielskojęzyczna, ułożona w klasyczną triadę: źródła (podstawowe, pomocnicze), opracowania i literatura pomocnicza. Stanowi ona imponujące narzędzie pracy, wykorzystane również rzetelnie w przypisach, co świadczy nie tylko o erudycji Ks. Kantyki, ale także o rzetelności przeprowadzanej kwerendy naukowej. Należało jednak uwzględnić, gwoili obiektywizmu naukowego, publikacje: Witold Benedyktowicz. *Bracia z Epworth*. Warszawa: Wyd. Odrodzenie 1971; S. Nagy. *Chrystus w Kościele. Zarys eklezjologii fundamentalnej*. Wrocław: Wyd. Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej 1982; *Katolicki Kościół a ekumenizm*. W: *Encyklopedia Katolicka*. T. 8 Lublin: TN KUL 2000 kol. 1163-1169 – w haśle tym omówione są aktualnie prowadzone przez Kościół rzymskokatolicki dialogi międzykonfesyjne na forum światowym, w tym także dialog katolicko-metodystyczny.

Jak każde dzieło ludzkie, rozprawa ma także swoje niedoskonałości. Oto kilka uwag krytycznych: 1. We Wstępie rozprawy brakuje bliższej charakterystyki cytowanych w poszczególnych rozdziałach dokumentów źródłowych. Miały one przecież swoją interesującą genezę, przebieg i ocenę krytyczną. Można to było uczynić chociażby w przypisach; 2. Należy żałować, że Autor pracy nie cytuje również w przypisach oryginalnych tekstów dialogu (bądź w tłumaczeniu) jako ilustracji myśli rozwijanej w korpusie pracy; 3. W rozprawie brakuje, obok cytacji myśli Jana Pawła II, odniesienia się w niektórych kwestiach także do wypowiedzi papieża Benedykta XVI. Mam na myśli jego hermeneutykę dialogu czy teologię wiary i świętości (por. Joseph Kardynał Ratzinger. *Granice dialogu*. Kraków: Wyd. „m” 1999); 4. Sądzę, że rozprawa recenzowana zyskałaby niewątpliwie na aneksach zawierających polski przekład raportów końcowych, a przynajmniej ostatniego z nich (*Dokument z Seulu*, 2006), który w całości został poświęcony problematyce eklezjologicznej.

W podsumowaniu tej części chcę podkreślić, że od strony merytorycznej rozprawa ks. Kantyki przynosi kilka ważnych osiągnięć:

1. Autor prezentuje i omawia ważne dokumenty dialogu ekumenicznego, które są mało znane i trudno dostępne, zwłaszcza dla polskiego czytelnika. Tymczasem ich upowszechnienie sprzyja zrozumieniu sensu dialogu międzykonfesyjnego. Pokazuje bowiem, że dialog jest możliwy i przynosi konkretne efekty, których znakiem są ogłoszone uzgodnienia, zaakceptowane w oficjalnych stanowiskach ogłoszonych przez Kościoły biorące udział w dialogu. Akceptacja uzgodnień nie jest jednak pełna, jeżeli treść uzgodnień nie jest znana, rozumiana i przyjęta przez całe wspólnoty wiernych należących do poszczególnych Kościołów. Zaprezentowanie i wyjaśnienie dokumentów jest podstawowym krokiem w kierunku ich upowszechnienia.

2. Innym walorem jest ukazanie szerokiego tła teologicznego, bez którego rozumienie wypowiedzi zawartych w uzgodnieniach byłoby poważnie utrudnione. Ks. Kantyka

umieszcza treść dokumentów zarówno w kontekście teologii katolickiej, jak i anglikańskiej. Dzięki teologicznym komentarzom jaśniejsze stają się trudności, na jakie napotykają uczestnicy dialogu w poszukiwaniu wspólnych, możliwych do zaakceptowania sformułowań, a z drugiej strony teologiczne interpretacje pokazują, że niektóre różnice między Kościołami są właściwie tylko pozorne, a ich zaistnienie było często konsekwencją braku dostatecznego fundamentu teologicznego.

3. Godnym uwagi osiągnięciem rozprawy jest podjęcie problemu autorytetu hierarchicznego w Kościele, a zwłaszcza posługi Piotrowej Biskupa Rzymu. Jest to bodaj najbardziej kontrowersyjny przedmiot w dialogu ekumenicznym. W sposób bardzo wyważony ks. Kantyka ukazał efekty dyskusji katolicko-metodystycznej w tej kwestii. Są one istotne nie tylko ze względu na sam dialog katolicko-metodystyczny, ale także mogą stanowić pomoc w pozostałych dialogach. Pewne bardzo konstruktywne rozwiązania, proponowane w dialogu katolicko-metodystycznym, mogą posłużyć za podstawę w rozmowach ekumenicznych prowadzonych między różnymi Kościołami i Wspólnotami kościelnymi.

Wyszczególnione wyżej kwestie to tylko najbardziej podstawowe osiągnięcia rozprawy. Wystarczają jednak, by pod względem merytorycznym ocenić ją bardzo pozytywnie. Przede wszystkim jednak rozprawa ta jest ważnym, a na gruncie polskim jedynym komentarzem do toczącego się aktualnie dialogu katolicko-metodystycznego. Powinna zainteresować wykładowców ekumenizmu, studentów fakultetów teologicznych i seminariów duchownych i wszystkich tych, dla których ważna jest sprawa pojednania chrześcijan.

KS. PRZEMYSŁAW KANTYKA
Instytut Ekumeniczny KUL

W TROSCE O APOSTOLSKĄ WIARĘ

Rajmund Porada. *Ekumeniczne rozumienie sukcesji apostołskiej. Studium dokumentów dialogów doktrynalnych*. Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego 2008 ss. 516. ISBN 978-83-60244-93-7.

Od ogłoszenia Dekretu o ekumenizmie Soboru Watykańskiego II upłynęło już niemal 45 lat. W epoce posoborowej nastąpił gwałtowny rozwój dialogów ekumenicznych z udziałem Kościoła rzymskokatolickiego. Dokonała się ogromna praca nad zbliżeniem doktrynalnym, a dokumenty dialogów stały się nowym rodzajem *loci theo-*